

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЄВРОПЕЙСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ
(назва навчальної дисципліни)

ЗАВДАННЯ
для комплексної контрольної роботи
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії
зі спеціальності 242 "Туризм"
(шифрі назва спеціальності)

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:
кафедрою туризму, протокол № 12 від 30.03.2016 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Метою проведення комплексних контрольних робіт (ККР) з навчальної дисципліни "Європейські економічні студії" є заміри залишкових знань здобувачів Європейські економічні студії

Проведення ККР необхідне в наступних випадках:

- а) проведення самоаналізу ВНЗ (в т.ч. акредитаційного);
- б) проведення самоаналізу спеціальності (в т.ч. акредитаційного);
- в) проведення акредитаційної експертизи;
- г) формування акредитаційної справи.

ККР є обов'язковим елементом комплексу матеріалів навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни, яке входить до складу освітньо-наукової програми підготовки здобувачів ступеня доктора філософії по спеціальності 242 "Туризм".

ККР є способом діагностики якості вищої освіти.

До виконання ККР залучаються всі здобувачі спеціальності "Туризм" всіх форм навчання, після завершення ними вивчення даної дисципліни. У цих заходах мають прийняти участь не менше 90% спискового складу здобувачів, які перевіряються.

ККР з навчальної дисципліни "Європейські економічні студії" розробляється у відповідності до програми навчальної дисципліни.

Пакет ККР з навчальної дисципліни "Європейські економічні студії" включає мінімум 30 варіантів.

Кожен варіант складається з 3 (тестових, теоретичних та практичних) завдань для контролю теоретичних знань і практичних навичок здобувача.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за виконання всіх завдань комплексної контрольної роботи – 100.

Розподіл балів за виконання кожного завдання ККР наведено у розділі 3.

Тривалість виконання ККР з навчальної дисципліни "Європейські економічні студії" – 2 астрономічні години.

Пакети ККР розроблено кафедрою туризму.

До складу пакетів ККР входить:

1. Програма навчальної дисципліни.
2. Анотація до комплексної контрольної роботи.
3. Комплексна контрольна робота з дисципліни.
4. Критерії оцінювання виконання завдань комплексної контрольної роботи.
5. Перелік довідкової літератури, використання якої дозволяється при виконанні комплексної контрольної роботи.

Наслідки (результати) виконання ККР з навчальної дисципліни "Європейські економічні студії" є предметом ретельного аналізу кафедрою туризму з метою виявлення недоліків у підготовці здобувачів і розробки заходів по їх усуненню.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОМПЛЕКСНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

2.1. Зразок ККР

1) Тестові завдання (правильним є лише один варіант відповіді)

1. Який розділ Договору про Європейську Спільноту присвячений транспортній політиці?
 - а) 1 розділ;
 - б) 5 розділ;
 - в) 7 розділ;
 - г) 2 розділ.
2. Який договір встановлює дві нові цілі для спільної транспортної політики: безпека транспорту та охорона довкілля?
 - а) Амстердамський;
 - б) Римський;
 - в) Брюссельський.
3. Перші заходи Спільноти, вжиті в секторі внутрішнього транспорту, були спрямовані на
 - а) встановлення єдиної тарифної сітки;
 - б) інтеграцію національних ринків транспортних послуг;
 - в) розвиток інфраструктури транспорту.
4. Чи важко досягти, аби насправді існувала свобода надання послуг, усі перевізники в державах-членах мали б бути поставлені в рівні умови конкуренції?
 - а) Так.
 - б) Ні.
5. Умови конкуренції для різних видів транспорту та підприємств різних держав-членів, що надають транспортні послуги одного типу, слід
 - а) гармонізувати;
 - б) розподіляти;
 - в) виокремлювати.
6. ЄС має розв'язати проблеми, спричинені перевантаженням нинішніх транспортних мереж.
 - а) Так.
 - б) Ні.
7. Прихід нових учасників та підвищення конкуренції між перевізниками в ЄС породжує
 - а) важливі структурні зміни, технічні новації та нові інвестиції;
 - б) покращення рівня послуг;
 - в) зростання шкідливих викидів, забруднення довкілля, зміну кліматичних умов.
8. Для підвищення рівня авіаційної безпеки слід створити європейський орган авіаційної безпеки.
 - а) Так.
 - б) Ні.
9. У сфері морського транспорту, на який припадає 85% зовнішньої торгівлі, держави-члени ЄС зобов'язалися застосовувати правила

- а) поведінки у міжнародних водах;
- б) вільної конкуренції та свободи надання послуг;
- в) екологічної безпеки.

10. Протягом 1990-х років усі квоти, які застосовували до транскордонних перевезень у межах Спільноти, були замінені системою ліцензій Спільноти.

- а) Так.
- б) Ні.

11. У 1950-і роки вугілля було вдосталь, його ціна була невисокою, і він задовольняв енергетичні потреби шести країн-засновниць

- а) на 65%;
- б) на 100%;
- в) на 40%.

12. У який час з'явилася потреба у спільній нафтовій політиці?

- а) наприкінці 1980-х років;
- б) на початку 60-х років;
- в) на початку 1970-х років;
- г) у 2000 році.

13. Який документ, що врегулював взаємовідносини в енергетичній галузі, був підписаний в Гаазі 17 грудня 1991 р. практично всіма європейськими країнами, а також Канадою, Сполученими Штатами та Японією?

- а) Угода про співробітництво у вугільній промисловості;
- б) Європейська енергетична хартія;
- в) Договір про організацію вугілля та сталі.

14. Основні положення Кіотського протоколу стосуються захисту довкілля, особливо

- а) парникового ефекту;
- б) відновлення рибних запасів;
- в) викидів газу та промислового диму.

15. Рамкова програма дій в енергетичному секторі складається з чотирьох галузевих програм.

- а) Так.
- б) Ні.

16. Однією з проблем Євроспільноти у галузі енергетики є

- а) залежність від імпортової нафти;
- б) недостатня кількість власних ресурсів;
- в) стрибки цін на нафту.

17. Два основоположні Договори були присвячені

- а) вугіллю — Договір про ЄСВС;
- б) атомній енергії - Договір про Євратом;
- в) вугіллю та атомній енергії.

18. Енергетичні витрати впливають не лише на ті галузі, що вирізняються значним енергоспоживанням, а й на

- а) промисловість загалом;
- б) розвиток суднобудівництва;
- в) життєвий рівень громадян.

19. Яких засад повинна суворо дотримуватися європейська енергетична політика?
- рівномірного розподілу енергії між користувачами;
 - принципу субсидіарності та екологічних вимог;
 - ніяких.
20. Крім забезпечення функціонування міжнародного енергетичного ринку, спільна енергетична політика розвивається і в напрямі
- збільшення виробництва теплоносіїв;
 - підвищення безпеки енергопостачання;
 - врівноваження впливу на виробництво.

2) Теоретичні питання

- Здобутки, проблеми та перспективи функціонування Європейського економічного та валютного союзу.
- Структура та цілі Європейської системи центральних банків та Європейського центрального банку.
- Функціональні рамки проведення кредитних операцій ЄЦБ.
- Визначте грошово-політичні інструменти та кредитні можливості ЄЦБ.
- Провідні інституції ЄС: Європейська комісія, Європейська Рада і Рада міністрів, Європейський Парламент.
- Ухвалювання рішень та міжінституційна динаміка в ЄС.
- Поясніть принципи роботи та основні функції провідних інституцій ЄС.
- Порівняйте функції спільних європейських та національних інституцій. Визначте основні сфери, що потребують реформ у розширеному ЄС.
- Аграрна політика ЄС та розвиток сільськогосподарських зв'язків України з ЄС.
- Надайте характеристику сучасної економічної політики ЄС.

3) Аналітичне завдання

- Розкрийте суть принципів субсидіарності та пропорційності в проведенні спільних європейських політик.
- Назвіть мету та основні принципи функціонування єдиного внутрішнього ринку.
- Дайте визначення видам регіональної економічної інтеграції: угоді з пільгового тарифу, зоні вільної торгівлі, зоні часткових економічних преференцій (частковий митний союз), митному союзу, спільному ринку, економічному і валютному союзу.

2.2. Перелік завдань, які включено до складу ККР

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи функціонування інституційної системи Європейського Союзу

Тема 1. Основні тенденції та протиріччя сучасних процесів економічної

інтеграції

1.1. Теорії європейської інтеграції.

1.2. Передумови економічної інтеграції ЄС. Об'єктивні та суб'єктивні передумови інтеграційних процесів. Види інтеграції. Розвиток інтеграційних процесів в контексті глобалізації. Етапи економічної інтеграції та поширення інтеграційних процесів. Інтеграція та економічне співробітництво. Форми економічної інтеграції: зони вільної торгівлі, митні союзи, спільний ринок, економічний союз. Цілі та принципи європейської економічної інтеграції.

1.3. Регіоналістика як наука: історичні передумови виникнення, основні завдання дослідження.

Тема 2. Процес становлення Європейського Союзу та його інституційні вдосконалення

2.1. Історичні, економічні та політичні засади інтеграції в Європі.

План Маршалла (1948) та початок європейської економічної інтеграції. Організація європейського економічного співробітництва, Європейський платіжний союз. Меморандум Ж. Монне та Декларація Р. Шумана 9 травня 1950 р.

2.2. Три етапи та опори в розвитку інституцій ЄС. Маастріхтський договір і трансформація європейських спільнот в Європейський Союз (ЄС). Формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки країн-членів. Шенгенські домовленості та процесі європейської інтеграції. 2.3. Прийняття Конституції Європейського Союзу та криза її ратифікації. Лісабонський договір (2009 р.) та його значення для розвитку інституційної системи Європейського Союзу.

Тема 3. Форми, стадії, механізми та наслідки міжнародної економічної інтеграції

3.2. Види регіональної економічної інтеграції (РЕІ): угода з пільгового тарифу, зона вільної торгівлі, зона часткових економічних преференцій (частковий митний союз), митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз.

3.2. Передумови і початок європейської економічної інтеграції Еволюція теорій європейського об'єднання. Рушійні сили інтеграційних процесів у Західній Європі після Другої світової війни.

3.3. Європейське співтовариство вугілля та сталі – перший практичний інтеграційний експеримент Європейське співтовариство вугілля і сталі. Римські договори: заснування ЄЕС і Євратому.

Тема 4. Створення Європейського економічного співтовариство

4.1. Заснування Європейського економічного співтовариства Римська Угода. Другий Римський договір. Створення Спільного ринку між державами-членами ЄЕС.

4.2. Опозиція Великобританії та її партнерів поглибленню європейської

інтеграції Опозиція Великобританії щодо євроінтеграційних процесів. передумови та перебіг процесу інтеграції Великобританії до ЄС.

4.3. Інтеграційні процеси в Західній Європі протягом 60-х рр. 20 ст. Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ). Завдання створення та члени ЄАВТ. Еволюція ЄАВТ.

Тема 5. Перехідний період європейської інтеграції

5.1. Бар'єри на шляху створення спільного ринку країн ЄЕС Пошуки альтернативи європейським співтовариствам.. Формування спільного ринку.

5.2. Перше розширення Європейського співтовариства Суперечності процесу економічної інтеграції. Перше розширення Європейського співтовариства.

5.3. Розвиток економічної інтеграції у Західній Європі в роки світової економічної і фінансової кризи Фінансова криза 1968-1973 років і її наслідки для Західної Європи. Структурно-організаційні зміни та розвиток спільних галузевих політик. Вплив світової економічної кризи на розвиток європейських співтовариств (1973 – 1984 роки).

5.4. Напрямки завершення формування спільного ринку. Єдиний європейський акт Початок розширення Європейського співтовариства на Південь. Єдиний Європейський Акт. Третє розширення ЄС (1986 р.) та його вплив на європейські інтеграційні процеси. Геополітичні зміни кінця 80-х – початку 90-х і перспективи європейського будівництва. Маастрихтський договір та утворення Європейського Союзу.

5.5. Гармонізація технічних норм і стандартів. Податкова уніфікація. Гармонізація національних податкових систем. Положення про уніфікацію національних податкових систем і податкового законодавства. Напрями гармонізації податкових систем у межах інтеграційних процесів.

Тема 6. Здобутки, проблеми та перспективи функціонування Європейського економічного та валютного союзу

6.1. Поняття та структура європейської валютної системи. Римський договір про економічну і валютно-фінансову інтеграцію. Європейський платіжний союз. План Вернера (1969 р.). Європейська „валютна змія“.

6.2. Створення Європейської валютної системи і принципи її функціонування. Механізм регулювання валютних курсів в Європейській валютній системі. Валютна інтеграція в рамках Єдиного Європейського Акту. План Делора. Переваги та недоліки переходу до єдиної європейської валюти. Маастрихтські угоди та критерії конвергенції.

6.3. Етапи створення Європейського економічного та валютного союзу. Європейський валютний інститут. Європейська система центральних банків та Європейський центральний банк. Введення єдиної європейської валюти євро.

Змістовий модуль 2. Загальні принципи й визначальні риси політико-правової системи ЄС

Тема 7. Функціонування основних інституцій ЄС

7.1. Європейська Рада. Президент Європейської Ради. Високий представник із зовнішньої та безпекової політики . Європейська Рада як орган політичного керівництва.

7.2. Рада Міністрів та її компетенція. Головний орган в ухваленні рішень в Європейському Союзі. Конфігурації Ради Міністрів ЄС. Процедури голосування в Раді Міністрів.

7.3. Європейський Парламент. Вибори до європарламенту. Політичні групи та їх відповідальність. Розробка та ухвалення законодавчих актів. Обрання Президента та затвердження складу Європейської Комісії. Види законодавчих процедур у ЄС.

7.4. Єврокомісія та її компетенція. Виконавчий орган ЄС, принципи формування складу Комісії після 2014 року. Відповідальність Комісії. Генеральні директорати та генеральний секретаріат. Президент та Віце-президент Єврокомісії. Роль Європейського Парламенту в законодавчій процедурі. Види законодавчих процедур у ЄС.

7.5. Функції Суду ЄС. Роль ЄСП у правотворчому процесі. Найвищий Суд ЄС. Судді та генеральні адвокати. Функції Суду ЄС. Інші інститути ЄС: Загальний Суд, ЄЦБ. Судді та генеральні адвокати.

Тема 8. Функціонування допоміжних інституцій ЄС

8.1. Дорадчі органи ЄС, Консультативні органи ЄС. Економічний і соціальний комітет. Комітет регіонів. Спеціалізовані фонди ЄС. Соціальний європейський фонд, Європейський фонд розвитку.. Омбудсмен та його роль в організаційній системі ЄС. Роль автономних агентств у виробленні політики ЄС.

8.2. Європейський центробанк та банківська система. Фінансові ресурси й установи ЄС. Європейський інвестиційний банк: членство, функції, організаційна структура. Європейський інвестиційний фонд. Європейський центральний банк: функції, організаційна структура

8.3. Суд аудиторів та його функції. Перевірка законності та правильності прибутків та видатків. Підготовка звітів. Оприлюднення результатів досліджень. Розташування Суду аудиторів. 4. Омбудсмен. Обрання , функції та повноваження омбудсмана ЄС. Європол.

Тема 9. Інституційні Агентства ЄС

9.1. Виникнення та розвиток агенцій ЄС. Роль та функції агенцій ЄС. Правовий статус агенцій Європейського Союзу. Виконання специфічних технічних, наукових або адміністративних завдань агенціями ЄС.

9.2. Чотири групи агентств Європейського Союзу. Агентства Співтовариства. Агентства у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Агентства у сфері співробітництва поліцейських та судових органів в кримінально-правовій сфері. Виконавчі агентства. Моніторингові центри та виконавчі агентства ЄС.

9.3. Перспективи реформування агенцій ЄС. Участь України у діяльності агенцій та програм ЄС.

Тема 10. Процеси європейської інтеграції в Україні

10.1. Ідентичність України та процеси європейської інтеграції. Участь України у субрегіональних інтеграційних процесах, польсько-українське співробітництво як стимули європейського напрямку української інтеграції. Європейської політики сусідства (ЄПС) та розвиток відносин з ЄС. Участь України в ініціативі ЄС —Східне партнерство: природа, цілі, формати діалогів.

10.2. Правові засади та механізми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Переговори між Україною та Європейським Союзом стосовно укладення Угоди про асоціацію: труднощі переговорів. Прийняття —Порядку денного асоціації Україна – ЄС (23 листопада 2009 р.) Укладення угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

10.3. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. ЄС як інвестор та торговельний партнер України. ЄС як інвестор та торговельний партнер України. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС. Проблема інтеграції України як чинник внутрішньополітичної боротьби.

Тема 11. ЄС як інвестор та торговельний партнер України.

11.1. Головні обмеження співпраці ЄС та України. Відповідність економічної та політичної систем України системним вимогам ЄС та Копенгагенським умовам.

11.2. Рівень економічного розвитку, ключові чинники та виклики економічної інтеграції. Ідентичність України та процеси європейської інтеграції. Регіональне та транскордонне співробітництво з ЄС.

11.3. Особливості та перспективи співпраці України з ЄС в енергетичній сфері.

Тема 12. Конкурентна політика України в контексті інтеграції з ЄС

12.1. Конкурентне законодавство України в контексті інтеграції до ЄС. Загальні засади конкурентного регулювання в Україні. Регулювання конкуренції в ЄС. Державна допомога (надання прямих субсидій, пільг щодо сплати податків).

12.2. Конкурентна політика ЄС. Поняття та форми конкурентної політики ЄС. Система антитрестівського регулювання в ЄС. Конкурентна політика ЄС щодо зловживання домінуючим становищем на ринку. Конкурентна політика та державна допомога. ЄС в системі міжнародного співробітництва у сфері проконкурентного регулювання. Механізм взаємодії торговельної та конкурентної політики ЄС.

12.3. Регулювання конкуренції в економічних взаємовідносинах ЄС з Україною. Гармонізація законодавства України з правом ЄС в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Адаптація системи захисту конкуренції в Україні до комунітарної конкурентної політики ЄС.

3. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КОМПЛЕКСНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Виконання кожного завдання комплексної контрольної роботи оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань комплексної контрольної роботи наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розподіл балів за завданнями для комплексних контрольних робіт

Завдання ККР (у кожному варіанті)	Комплексна контрольна робота			Сума балів
	ЗККР1	ЗККР2	ЗККР3	
Максимальна кількість балів	40	30	30	100

ЗККР – завдання для комплексної контрольної роботи.

Підсумкова оцінка за комплексну контрольну роботу з навчальної дисципліни "Європейські економічні студії" розраховується за формулою:

$$S = Z1 + Z2 + Z3,$$

де S – підсумковий максимальний бал, який здобувач може отримати за успішне виконання усіх завдань контрольної роботи ($S=100$);

$Z1$ – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 1 підсумкового контролю ($Z1 = 20$, по 2 бали за кожне тестове питання);

$Z2$ – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 2 підсумкового контролю ($Z2 = 30$, по 10 балів за кожне теоретичне питання);

Z3 – максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за виконання завдання 3 підсумкового контролю (Z3 = 30).

При цьому, якщо при виконанні будь-якого ЗККР допущена незначні помилки, але вірний хід роботи, то максимальна оцінка за таке ЗККР зменшується на 1-2 бали, при наявності значних помилок, або виконання тільки частини певного ЗККР максимальна оцінка за таке ЗККР зменшується на 5-10 балів. У разі якщо завдання не вирішена здобувач отримує за нього 0 балів.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей зрізу залишкових знань здобувачів та іншої академічної документації.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти : монографія / за ред. В.М. Бебика – К. : МАУП, 2006. – 197 с.
2. Грицяк, І. А. Правова та інституційна основи Європейського Союзу : підручник / за заг. ред. М.Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого [та ін.] - Х. : Магістр, 2009. – 619 с.
3. Європейська та українська культура в нарисах : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / за ред. І.З. Цехмістро, В.І. Штанько, В.С. Старовойт, В.М. Леонтєвої – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 319 с.
4. Метод. вказівки для викладача - тренера до модулів галузевої складової професійної програми підвищення кваліфікації з питань європейської інтеграції України (для держ. службовців V -VII категорії) [Текст], Ч. III / за заг. ред. А.В. Бураковської; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ун-т Лондон метрополітен (Великобританія), Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. [та ін.]. – К. : [Міленіум], 2009. – 412 с.
5. Мирошніченко, О. Базовий посібник з інтернаціоналізації бізнесу та виходу на ринки Європейського Союзу [Текст]. – [Б. м.] : [ФОП Клименко Ю.Я.], 2014. – 179 с.
6. Наукові доробки молоді - вирішенню проблем європейської інтеграції [Текст] : зб. наук. ст.: в 2 т. Т. 1/ О.В. Васюренко (гол. ред.), О.М. Тридід, Л.О. Українська [та ін.] - Х. : Континент, 2008. – 357 с.
7. Регечі, Д. Європейські дослідницькі мережі [Текст] : [брошура] / Девід Регечі, Максиміліан Фьодінгер. – К. : Європейський Союз, 2011. – 117 с.
- Україна на шляху до Європи / упоряд. В. Шкляр, А. Юричко - К. : Етнос, 2006. – 494 с.
8. Фонтен, П. Європа у 12 уроках [Текст]. – К. : Європейський Союз, 2011. – 63 с. – (іл.). – 978-92-79-19754-3.
9. Як працює Європейський Союз. Довідник інституцій ЄС [Текст]. – К. : Європейський Союз, 2011.

Додаткова

10. A healthy approach. Technology for personalised, preventative healthcare [Текст] : ICT Research The policy perspective. – Luxembourg : European Commission, 2010. – [24 р.]

11. Active Citizenship. For a better European Society [Текст]. – [S. 1.] : European Commission, 2012. – 68 p
12. Annual report 2014 on the European Union's development and external assistance policies and their implementation in 2013 [Текст] : staff working document: report from the Commission to the European Parliament and the Council. – Luxembourg : European Commission, 2014. – 221 p
13. Annual Report 2014 on the European Union's development and external assistance policies and their implementation in 2013 [Текст] : the report. – Luxembourg : European Commission, 2014. – 37 p
14. Annual Report. The European Ombudsman [Текст]. – Luxembourg : European Commission, 2009. – 93 p. – (il.; fotogr.). – The European Ombudsman. – 978-92-9212-181-5 ISSN 1680-3809. – Річний звіт. Європейський омбудсмен
15. Assuring safety in the food chain. A European research priority [Текст] : general information. – Luxembourg : European Commission, 2009. – 59 p.

Ресурси мережі Інтернет

16. Офіційний сайт Асоціації європейських прикордонних регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.aebr.eu/en/index.php
17. Офіційний сайт Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wef.org
18. Офіційний сайт Всесвітньої ради з подорожей і туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wttc.org.
19. Офіційний сайт Європарламенту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.europarl.eu.int/.
20. Офіційний сайт євростатистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.eurostat.eu.int/
21. Офіційний сайт Центрального європейського банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ecb.int/